

Rezultati istraživanja lokaliteta Ilok - Krstbajer

Krznar, Siniša; Rimpf, Andrea

Source / Izvornik: **Annales Instituti Archaeologici, 2018, XIV, 9 - 12**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:291:805852>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported/Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

INSTITUT ZA
ARHEOLOGIJU

Repository / Repozitorij:

[RIARH - Repository of the Institute of archaeology](#)

Annales

Instituti

Archaeologici

XIV - 2018

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
http://www.iarh.hr

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršna urednica/Desk editor

Katarina Botić

Tehnička urednica/Technical editor

Katarina Botić

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc, Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Minchreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Lektura/Language editor

Renata Draženović (hrvatski jezik/Croatian)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Katarina Botić

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambrek

©Institute of archaeology, Zagreb 2018.

Annales Instituti Archaeologici uključeni su u indeks/
Annales Instituti Archaeologici are included in the index:
Clarivate Analytics services - Emerging Sources Citation Index

Ovaj rad licenciran je pod Creative Commons Attribution By 4.0 međunarodnom licencom /
This work is licenced under a Creative Commons Attribution By 4.0 International Licence

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 9** **Siniša Krznar**
Andrea Rimpf
- Rezultati istraživanja lokaliteta Ilok – Krstbajer
- 13** **Anita Rapan-Papeša**
Andrea Rimpf
Marko Dizdar
- Rezultati zaštitnih istraživanja kasnoavarskog groblja Šarengrad – Klopare 2017. godine
- 20** **Marko Dizdar**
- Rezultati istraživanja nalazišta Sotin – Zmajevac u Hrvatskome Podunavlju
- 28** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Gorana Kušić
- Sotin – Srednje polje – Istraživanje višeslojnoga nalazišta u Podunavlju 2017.
- 34** **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar
- Preliminarni rezultati arheološkoga istraživanja u Batini 2017. godine
- 40** **Katarina Botić**
Kornelija Minichreiter
- Slavonski Brod – Galovo, arheološka istraživanja 2017.
- 46** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Marija Mihaljević
- Dolina – Glavičice – Istraživanje groblja pod tumulima s kraja kasnoga brončanog doba
- 51** **Saša Kovačević**
- Arheološka istraživanja lokaliteta Nova Bukovica – Sjenjak tijekom 2017.
- 54** **Juraj Belaj**
- Prva arheološka istraživanja lokaliteta Stari grad u Pakracu godine 2017.

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 9** **Siniša Krznar**
Andrea Rimpf
- Research results from Ilok – Krstbajer site*
- 13** **Anita Rapan-Papeša**
Andrea Rimpf
Marko Dizdar
- Results of the rescue excavation on the Late Avar cemetery on the site Šarengrad – Klopare in 2017*
- 20** **Marko Dizdar**
- Research results of the Sotin – Zmajevac Site in the Croatian Danube Region*
- 28** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Gorana Kušić
- Sotin – Srednje polje – Research of multilayer site in the Danube Region in 2017*
- 34** **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar
- Preliminary results of archaeological research in Batina in 2017*
- 40** **Katarina Botić**
Kornelija Minichreiter
- Slavonski Brod – Galovo, archaeological research in 2017*
- 46** **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Marija Mihaljević
- Dolina – Glavičice – Research of the tumulus cemetery from the end of the Late Bronze Age*
- 51** **Saša Kovačević**
- Archaeological research of Nova Bukovica – Sjenjak site during 2017*
- 54** **Juraj Belaj**
- First archaeological excavations of the Stari Grad site in Pakrac in 2017*

61 Marko Dizdar Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2017. godini	61 Marko Dizdar <i>Research results of the La Tène culture cemetery at Zvonimirovo – Veliko polje in 2017</i>
65 Tajana Sekelj Ivančan Nastavak istraživanja talioničke radionice i naselja na lokalitetu Hlebine – Velike Hlebine	65 Tajana Sekelj Ivančan <i>Continuation of excavation at the smelting workshop and settlement at the site of Hlebine – Velike Hlebine</i>
72 Saša Kovačević Arheološko istraživanje prapovijesnog lokaliteta Jalžabet – Bistričak u 2017. godini i Kamp Hrvatska projekta „Iron-Age-Danube“ INTERREG DTP	72 Saša Kovačević <i>Archaeological research of prehistoric Jalžabet – Bistričak site in 2017 and Camp Croatia of the project “Iron-Age-Danube” INTERREG DTP</i>
76 Saša Kovačević Arheološka istraživanja prapovijesnog lokaliteta Jalžabet – Carev jarek, sezona 2017.	76 Saša Kovačević <i>Archaeological research of prehistoric site Jalžabet – Carev jarek, season 2017</i>
<p>80 Branko Mušič
Tatjana Tkalčec
Barbara Horn
Igor Medarić
Petra Basar</p> <p>Geofizička istraživanja na arheološkome nalazištu Osijek Vojakovački – Mihalj u 2017. godini</p>	<p>80 Branko Mušič
Tatjana Tkalčec
Barbara Horn
Igor Medarić
Petra Basar</p> <p><i>Geophysical research at Osijek Vojakovački – Mihalj site in 2017</i></p>
88 Tatjana Tkalčec Nastavak arheološko-konzervatorskih radova na kuli burga Vrbovca u Klenovcu Humskom 2017. godine	88 Tatjana Tkalčec <i>Continuation of archaeological and conservation works on the keep of the Vrbovec Castle in Klenovec Humski in 2017</i>
92 Tatjana Tkalčec Sondažna arheološka istraživanja oko Kule Zrinski i Dvora Patačić u središnjem gradskom parku u Vrbovcu 2017. godine	92 Tatjana Tkalčec <i>Probe archaeological excavations around the Zrinski Tower and Patačić Palace in the central town park in Vrbovec in 2017</i>
<p>110 Juraj Belaj
Sebastijan Stingl</p> <p>Arheološka istraživanja crkve Sv. Martina u Prozorju 2017. godine</p>	<p>110 Juraj Belaj
Sebastijan Stingl</p> <p><i>Archaeological research of the St. Martin's Church in Prozorje in 2017</i></p>
<p>115 Ana Konestra
Enrico Cirelli
Bartul Šiljeg
Gaetano Benčić</p> <p>Istraživanje bedema, crkvenoga sklopa i kasnoantičkih pregradnji na lokalitetu Stancija Blek (Tar) u 2017. godini</p>	<p>115 Ana Konestra
Enrico Cirelli
Bartul Šiljeg
Gaetano Benčić</p> <p><i>Research of the fortifications, church complex and Late Antique re-adaptations on the Stancija Blek (Tar) site in 2017</i></p>

121 Ana Konestra
Fabian Welc
Anita Dugonjić
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić
Kamil Rabięga

Terenski pregledi, geofizička i sondažna istraživanja projekta „Arheološka topografija otoka Raba“ u 2017. godini

121 Ana Konestra
Fabian Welc
Anita Dugonjić
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić
Kamil Rabięga

Field reconnaissance, geophysical survey and trial excavations within the project “Archaeological topography of the island of Rab” in 2017

127 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte

Arheološko istraživanje na lokalitetu Novo Selo Bunje na otoku Braču, 2017. godine

127 Kristina Jelinčić Vučković
Emmanuel Botte

Archaeological excavation on the Novo Selo Bunje site on the island of Brač, 2017

136 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić

Arheološka istraživanja rimske vile u uvali Soline na otoku Sveti Klement (Pakleni otoci, Hvar), lipanj 2017. godine

136 Marina Ugarković
Ivančica Schrunk
Vlasta Begović
Marinko Petrić

Archaeological research of a Roman villa in Soline Bay on the island of St. Clement (Pakleni Islands, Hvar) in June 2017

Terenski pregledi

142 Ivan Valent
Siniša Krznar
Tatjana Tkalčec
Tajana Sekelj Ivančan

Terenski pregled koprivničke i đurđevačke Podravine

142 Ivan Valent
Siniša Krznar
Tatjana Tkalčec
Tajana Sekelj Ivančan

Field survey of the Koprivnica and Đurđevac part of the River Drava Basin

148 Ana Konestra
Vedrana Glavaš
Asja Tonc
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić

Kulturni krajolik Velebita – Terenski pregledi na području Podvelebitskoga primorja u 2017. godini

148 Ana Konestra
Vedrana Glavaš
Asja Tonc
Paula Androić Gračanin
Nera Šegvić

Cultural landscape of the Velebit – Field surveys of the Sub-Velebit coast in 2017

Eksperimentalna arheologija

154 Tajana Sekelj Ivančan

Eksperimentalno taljenje željezne rude i razgradnja korištene talioničke peći

Experimental Archaeology

154 Tajana Sekelj Ivančan

Experimental smelting of iron ore and dismantling of the utilized smelting furnace

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

162-173

Additional scientific activity of the Institute

162-173

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Ilok – Krstbajer
2. Šarengrad – Klopare
3. Sotin – Zmajevac
4. Sotin – Srednje polje
5. Batina – Sredno
6. Slavonski Brod – Galovo
7. Dolina – Glavičice
8. Nova Bukovica – Sjenjak
9. Pakrac – Stari grad
10. Zvonimirovo – Veliko polje
11. Hlebine – Velike Hlebine

12. Jalžabet – Bistričak
13. Jalžabet – Carev jarek
14. Osijek Vojakovački – Mihalj
15. Klenovec Humski – Plemićki grad Vrbovec
16. Vrbovec – središnji gradski park (Dvor Patačić i Kula Zrinski)
17. Prozorje – crkva sv. Martina
18. Tar – Stancija Blek
19. Rab – Lopar
20. Brač – Novo selo Bunje
21. Sveti Klement – Soline

Rezultati istraživanja lokaliteta Ilok – Krstbajer

Research results from Ilok – Krstbajer site

Siniša Krznar
Andrea Rimpf

Primljeno/Received: 10. 04. 2018.
Prihvaćeno/Accepted: 20. 04. 2018.

Lokalitet Ilok – Krstbajer/Adanski kraj nalazi se u istočnom dijelu grada Iloka, oko 200 m udaljen od granice sa Srbijom. Prvi arheološki nalazi s lokaliteta zabilježeni su 1969. godine, a pronađeni su prigodom iskopa pijeska kod gradnje obiteljskih kuća. Za potrebe gradnje zaobilaznice oko Iloka 2011. godine na ovom položaju se ponovo vadi pijesak te se izravna dio padine i stvara okomiti profil visine oko 7 m. Time se uništava i dio lokaliteta. Kako su iz gornjeg dijela profila virile ljudske kosti a ispod njih su se ocrtavali i prapovijesni objekti, Muzej grada Iloka je u suradnji s Institutom za arheologiju proveo zaštitna istraživanja lokaliteta. U tri sezone istraživanja (2015.–2017.) istražen je najugroženiji dio uz rub profila. Otvorene su četiri sonde, a ukupna istražen površina iznosi 85 m². Pored 188 grobova koji se uglavnom mogu datirati u srednji vijek istražen je i dio sopotskog objekta.

Ključne riječi: Ilok, Srijem, neolitik, sopotska kultura, srednji vijek, rani novi vijek, groblje
Keywords: Ilok, Sirmia, Neolithic, Sopot culture, Middle Ages, early Modern period, cemetery

Arheološko nalazište Ilok – Krstbajer/Adanski kraj smješteno je u istočnom dijelu Iloka, oko 200 m zapadno od graničnog prijelaza Ilok – Bačka Palanka. Nalazi se sjeverno od Ulice Ivana Gorana Kovačića te istočno od posljednjih kuća u Ulici Tina Ujevića (sl. 1). Radi se o lesnom brdu oko 15 m višem od okolnog terena. Prvi je lokalitet obišao Josip Meštrović, ravnatelj i kustos Gradskog muzeja Ilok, 1969. godine, prigodom čega je uočio ljudske kosti, nakit i ulomke keramike (Meštrović 1969). Zbog gradnje zaobilaznice oko grada Iloka 2011. godine na ovom položaju se vadio pijesak te je tom prilikom uništen dio lokaliteta. Velik dio padine je odvezen i stvoren je okomiti lesni profil visine oko 7 m. Obilaskom lokaliteta, koji su proveli arheologinja Muzeja grada Iloka, Andrea Rimpf i ravnatelj Instituta za arheologiju, dr. sc. Marko Dizdar 2014. godine, uočene su brojne ljudske kosti koje su virile iz gornjih slojeva profila u dužini od 30 m. Na jednoj lubanji pronađena je trojagodna naušnica. Osim grobova, u profilu su ustanovljeni i prapovijesni objekti iz kojih su prikupljeni ulomci prapovijesne keramike.

Kako bi se lokalitet sanirao i spriječio daljnje uništavanje grobova Muzej grada Iloka u suradnji s Institutom za arheologiju pokreće zaštitna istraživanja. Ona se provode u tri sezone, od 2015. do 2017. godine, na k.č. br. 1796 k.o. Ilok. Voditeljica istraživanja je Andrea Rimpf, kustos-arheolog Gradskog muzeja Ilok. Tijekom prve sezone zamjenica voditeljice je Kristina Turkalj, a u drugoj i trećoj sezoni zamjenik je dr. sc. Siniša Krznar – oboje djelatnici Instituta za arheologiju. Osim njih, stručnu ekipu čine Marina Sečkar (2015. godine) te Biljana Lovrić

Đuričić (2015.–2017.) i Renata Šučurović (2017.).¹

Nakon čišćenja lokaliteta na kojem se nalazio napušteni vinograd i gusto raslinje, 2015. godine otvorena je Sonda 1 na zapadnom dijelu profila. Dimenzije sonde iznosile su 13 x 4 m. Zbog veličine i velikog broja grobova u njoj sonda se nije stigla u potpunosti istražiti 2015. godine. Njeno istraživanje nastavljeno je u idućoj sezoni 2016. godine. Unutar Sonde 1 ukupno su u obje sezone istražen 94 groba. Osim srednjovjekovnih grobova istražen je i dio prapovijesnog objekta koji se nalazio ispod njih. On se, na temelju pronađene keramike, može pripisati sopotskoj kulturi. Da bi se ustanovilo širenje groblja napravljene su i dvije manje sonde (Sonda 2 i Sonda 3), svaka površine od oko 1 m², oko 20 m od ruba padine prema sjeveru. U Sondi 2 nađeni su samo ulomci prapovijesne keramike, no u Sondi 3 ustanovljena su 2 groba. Kako bi se istražio najugroženiji dio lokaliteta uz rub profila, 2017. godine otvorena je izdužena Sonda 4 površine 34 m² (19 x 1,8 m), kojom se on u potpunosti obuhvatio. Unutar te sonde istražen su još 92 groba. Dakle, na lokalitetu je ukupno istraženo 188 grobova (sl. 2). Prapovijesni sloj, prema naputku nadležnog Konzervatorskog odjela u Vukovaru, tijekom ove sezone nije istraživan.

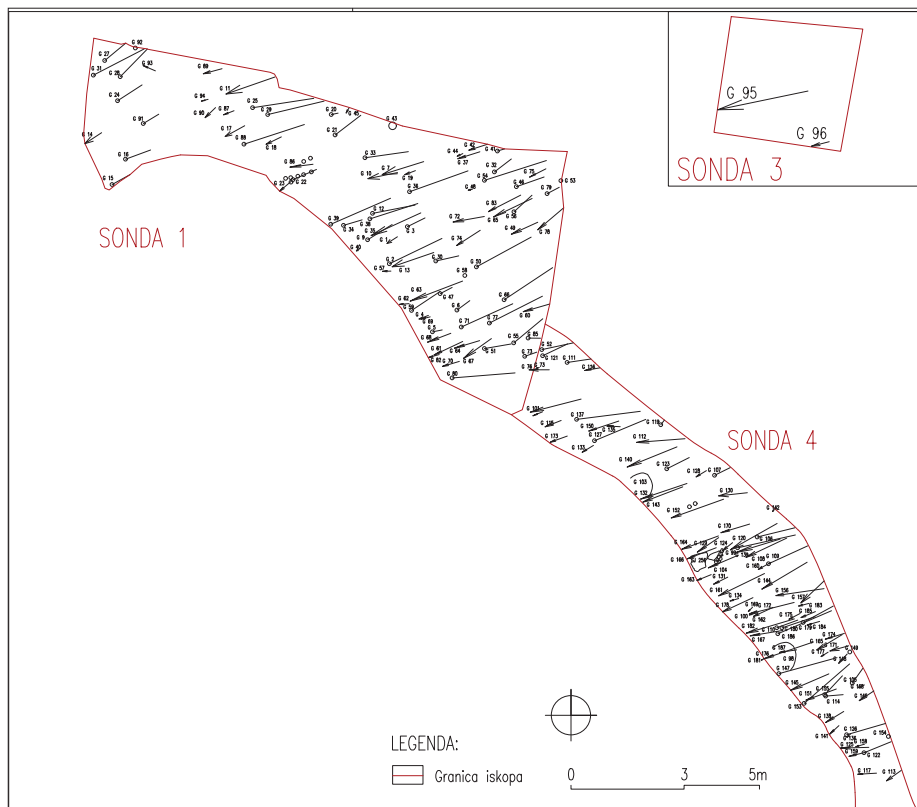
Svi grobovi pokazuju zajedničke karakteristike. Orijentirani su zapad – istok s odmakom prema sjeveru. Kako su pokojnici veoma gusto ukopavani, prisutno je brojno preslojavanje grobova a samim time i devasta-

¹ Istraživanja su financirana sredstvima Ministarstva kulture Republike Hrvatske i obavljena u skladu s dozvolom za istraživanje izdanom od strane Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Vukovaru.

Sl. 1 Položaj istraženih sondi (crtež: K. Turkalj)

Fig. 1 Position of the investigated trenches (drawing: K. Turkalj)

Sl. 2 Položaj istraženih grobova (crtež: K. Turkalj)

Fig. 2 Location of the excavated graves (drawing: K. Turkalj)

cija starijih grobova. Pokojnici su položeni na leđima, s ispruženim nogama te ukopavani u jednostavne rake bez grobne arhitekture, no često u drvenim lijesovima. O upotrebi lijesova svjedoče brojni pronađeni čavli, željezni okovi te ostaci drva. Uzorci drva iz dva groba poslani su na laboratorijsku analizu i ustanovljeno je da jedan uzorak pripada drvu iz roda smreke (grob 152) a drugi drvu iz roda jele (grob 138).² Nalazi u grobovima su relativno rijetki i uglavnom pripadaju nošnji ili nakitu pokojnika – primjerice već spomenuta trojagodna naušnica iz groba 15 (sl. 3),³ S karičica iz groba 187 (sl. 4), prstenje iz groba 65 (sl. 5), tragovi parte ili pojasne kopče itd. Na temelju ovih karakteristika, ustanovljenih pogrebnih običaja te nalaza evidentno je da se radi o župnom groblju čije se formiranje može datirati u kraj 12. st. Groblje je u funkciji do prijelaza iz 15. u 16. st., što nam potvrđuju i najmlađi datumi ¹⁴C analize provedene u Isotoptech Zrt. Laboratoriju u Debrecenu (Mađarska) (tab. 1). Antropološka analiza osteološkog materijala⁴ obavljena je za prve

dvije sezone istraživanja i u tijeku je analiza grobova iz posljednje sezone. Na do sada analiziranim pokojnicima uz uobičajene patološke promjene ustanovljene su frakture kostiju te prisustvo tuberkuloze i skorbuta (Novak et al. 2017: 174–175).

Pored arheoloških istraživanja na lokalitetu je u listopadu 2016. godine provedeno i geomagnetsko snimanje.⁵ Snimljen je cijeli plato brda te je ustanovljeno da se groblje nalazi i sjeverno te sjeveroistočno od istraživanog dijela. Također, na samom vrhu platoa ustanovljeni su ostaci čvrste strukture s pregradnim zidom u dužini od 30 m. Najvjerojatnije se radi o crkvi. Osim srednjovjekovne građevine ustanovljene su i strukture prapovijesnog naselja. S obzirom na prisustvo župnog groblja, koje se moralo nalaziti uz crkvu, te geofizikom ustanovljen objekt, možemo pretpostaviti da se na ovom položaju nalazila crkva sv. Helene Kraljice koja se prema dekretalnom pismu pape Siksta IV iz 1479. godine navodi izvan zidina u podgrađu (Andrić 2001: 159–161).

AMS ¹⁴ C Lab Code	Uzorak	Conventional ¹⁴ C age (BP)	Calibrated calendar age (cal AD) (2σ)
DeA-10672	Grob 1 – ljudska kost	695 ± 24	1268 – 1303 (84,61%) 1365 – 1383 (15,38%)
DeA-10673	Grob 39 – ljudska kost	836 ± 23	1164 – 1255 (100%)
DeA-13359	Grob 109 – ljudska kost	555 ± 22	1317 – 1353 (42,18%) 1390 – 1425 (57,81%)
DeA-13360	Grob 138 – ljudska kost	407 ± 21	1438 – 1499 (94,99%) 1601 – 1614 (5,01%)

Tab. 1 Datumi ¹⁴C analize

Tab. 1 Dates of the ¹⁴C analysis

Sl. 3 Naušnica iz groba 15 (snimila: A. Rimpf)

Fig. 3 Earring from grave 15 (photo: A. Rimpf)

Sl. 4 S karičica iz groba 186 (snimila: E. Balić)

Fig. 4 S-ring from grave 186 (photo: E. Balić)

2 Uzorci su analizirani u Prirodoslovnom laboratoriju Hrvatskog restauratorskog zavoda.

3 Naušnica je nađena prilikom obilaska terena 2014. godine uz lubanju koja je virila iz profila, a grob je u potpunosti istražen 2015. godine.

4 Antropološku analizu provodi dr. sc. Mario Novak iz Instituta za antropologiju.

5 Geomagnetno snimanje proveo je Eastern Atlas GMBH & CO.KG iz Berlina (Njemačka).

Sl. 5 Prstenje iz groba 65 *in situ* (snimila: A. Rimpf)

Fig. 5 Rings from grave 65 *in situ* (photo: A. Rimpf)

Literatura

- Andrić, S. 2001, *Potonuli svijet. Rasprave o slavonskom i srijemskom sred-njovjekovlju*, Slavonski Brod.
- Meštrović, J. 1969, *Izveštaj o terenskom istraživanju 1969. godine*, rukopis, Pismohrana Arheološkog odjela Muzeja Grada Iloka, br. 2.
- Novak, M., Rimpf, A., Bedić, Ž., Krznar, S., Janković, I. 2017, Reconstructing medieval lifestyles: an example of Ilok, eastern Croatia, in: *Acta musei Tiberiopolitani 2*, 4th International symposium of archaeology 'Vita est vita', Strumica, 3rd–6th November 2016, Sekulov V. (ed.), Strumica, 171–180.

Summary

The Ilok – Krstbajer site is located in the eastern part of the town, about 200 m from the border crossing between Ilok (Croatia) and Bačka Palanka (Serbia). The site was partially destroyed during the exploitation of sand for the construction purposes in 2011, so Ilok Municipal Museum in cooperation with the Institute of Archaeology carried out the rescue archaeological excavation. Between 2015 and 2017 three research seasons were conducted. The excavated area covers approximately 84 m². Within this area, 188 graves and part of prehistoric (Sopot) object were explored. The archaeological context, artefacts and ¹⁴C analysis date the use of the cemetery between the end of 12th and the transition from the 15th to the 16th century. These burials most probably belong to the parish cemetery around the church of St. Helen the Queen.